



NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Katowicach

LKA.410.018.05.2017
P/17/049

TEKST UJEDNOLICONY

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Katowicach
ul. Powstańców 29, 40-039 Katowice
T +48 32 784 42 00, F +48 32 784 42 30
lka@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/17/049 - Lokalne formy ochrony przyrody
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontroler	Przemysław Witek, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/210/2017 z dnia 17 sierpnia 2017 r. [Dowód: akta kontroli str. 1-2]
Jednostka kontrolowana	Urząd Gminy Koszęcin ¹ , ul. Powstańców Śląskich 10, 42-286 Koszęcin
Kierownik jednostki kontrolowanej	Zbigniew Seniów, Wójt Gminy Koszęcin ² [Dowód: akta kontroli str. 3-4]

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia³ działalność Gminy w zakresie objętym kontrolą.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Urząd nie zapewnił organizacyjnych i finansowych warunków dla ochrony obiektów i obszarów objętych lokalnymi formami ochrony przyrody. Dokumentacja LFOP prowadzona była nierzetelnie, wskutek czego niemożliwe było ustalenie ich faktycznej liczby oraz lokalizacji i stanu niektórych z nich. Skutkiem nierzetelnego prowadzenia dokumentacji lokalnych form ochrony przyrody było także podawanie w sprawozdaniach SG-01 „statystyka gminy” danych niezgodnych ze stanem faktycznym. Tylko osiem obiektów objętych lokalnymi formami ochrony przyrody, spośród 16 poddanych oględzinom w toku kontroli NIK, było prawidłowo oznakowanych. Pozostałe było nieoznakowane lub oznakowane w sposób niezgodny z przepisami rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 10 grudnia 2004 r. w sprawie wzoru tablic⁴. Część obiektów i obszarów objętych lokalnymi formami ochrony przyrody nie została naniesiona na miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Ponadto w Urzędzie nie przygotowano aktualizacji Programu Ochrony Środowiska obowiązującego od 2003 roku, co było niezgodne z art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska⁵.

W Gminie nie prowadzono działań związanych z ochroną *lokalnych form ochrony przyrody*, nie zaplanowano też żadnych środków finansowych na ten cel.

NIK zauważa równocześnie, że stan walorów przyrodniczych obiektów poddanych oględzinom w trakcie kontroli był dobry.

¹ Zwany dalej „Urzędem”.

² Zwany dalej „Wójtem”.

³ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

⁴ Dz. U. z 2004 r., Nr 268, poz. 2665 (zwanym dalej „rozporządzeniem MŚ ws. tablic”).

⁵ Dz. U. z 2017 r. poz. 519 ze zm., zwanej dalej „Prawem ochrony środowiska” lub „POŚ”.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Prawne, organizacyjne i finansowe warunki dla ochrony lokalnych form ochrony przyrody⁶

Opis stanu faktycznego

W strukturze organizacyjnej Urzędu Gminy Koszęcin nie wyodrębniono komórki organizacyjnej lub stanowiska ds. LFOP. Obowiązki te zostały przypisane – obok innych zadań – do samodzielnego stanowiska ds. gospodarki odpadami komunalnymi, podlegającego służbowo Sekretarzowi Gminy. W myśl § 31 pkt 14 *Regulaminu Organizacyjnego Urzędu Gminy w Koszęcinie*⁷, do zadań pracownika na tym stanowisku należało prowadzenie spraw z zakresu ochrony i kształtowania środowiska, w tym m.in. prowadzenie rejestrów obiektów przyrody, okresowa lustracja pomników przyrody, współpraca w tym zakresie z Wojewódzkim Konserwatorem Przyrody i Zespołem Parków Krajobrazowych, przygotowanie planów, programów i prognoz dotyczących ochrony środowiska, kształtowanie polityki proekologicznej i monitoring środowiska oraz sporządzanie sprawozdań z tego zakresu.

(dowód: akta kontroli str. 5-71, 35, 72-74)

W planach rzeczowo-finansowych⁸ Gminy na lata 2015-2017 nie uwzględniono działań dotyczących LFOP. W budżecie gminy w tym okresie nie zabezpieczono środków na ten cel. Według wyjaśnienia Skarbnika Gminy, w okresie objętym kontrolą nie zgłaszano jakichkolwiek potrzeb związanych z lokalnymi formami ochrony przyrody.

(dowód: akta kontroli str. 75-85, 86)

W okresie objętym kontrolą do Urzędu nie wpływały pisma lub skargi na temat niszczenia LFOP, ani żadne inne sygnały wskazujące na potrzebę podjęcia działań dotyczących tego obszaru.

(dowód: akta kontroli str. 350)

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Koszęcin z 2013 r. (dokument aktualizowany w 2016 r.)⁹ zawierało następujące zapisy dotyczące ochrony LFOP:

– w zakresie ochrony użytków ekologicznych wskazano na istniejące na terenie gminy Koszęcin użytki ekologiczne, tj. użytek ekologiczny „Torfowisko w Strzebiniu”, użytek ekologiczny „Torfowisko Dubiele”, użytek ekologiczny „Łąka Trzcionka”, użytek ekologiczny „Żwirowiska w Cieszowej”. W Studium wskazano, że *na terenie*

⁶ Dalej zwanych również „LFOP”.

⁷ *Regulamin Organizacyjny Urzędu Gminy Koszęcin* wprowadzony zarządzeniem Nr 127/2011 Wójta Gminy Koszęcin z dnia 2 listopada 2011 r. Wprowadzone zmiany: Zarządzenie Nr 1/2013 Wójta Gminy Koszęcin z dnia 7 stycznia 2013 r., Zarządzenie Nr 156/2013 Wójta Gminy Koszęcin z dnia 25 listopada 2013 r., Zarządzenie Nr 40/2014 Wójta Gminy Koszęcin z dnia 17 marca 2014 r., Zarządzenie Nr 88/2014 Wójta Gminy Koszęcin z dnia 26 czerwca 2014 r., Zarządzenie Nr 165/2014 Wójta Gminy Koszęcin z dnia 18 grudnia 2014 r., Zarządzenie Nr 93/2015 Wójta Gminy Koszęcin z dnia 24 czerwca 2015 r., Zarządzenie Nr 72/2016 Wójta Gminy Koszęcin z dnia 1 czerwca 2016 r. zmieniające zarządzenie nr 127/2011 Wójta Gminy Koszęcin z dnia 2 listopada 2011 r., Zarządzenie Nr 84/2016 Wójta Gminy Koszęcin z dnia 30 czerwca 2016 r. zmieniające zarządzenie nr 127/2011 Wójta Gminy Koszęcin z dnia 2 listopada 2011 r., Zarządzenie Nr 102/2016 Wójta Gminy Koszęcin z dnia 3 sierpnia 2016 r. zmieniające zarządzenie nr 127/2011 Wójta Gminy Koszęcin z dnia 2 listopada 2011 r., Zarządzenie Nr 179/2016 Wójta Gminy Koszęcin z dnia 16 grudnia 2016 r. zmieniające zarządzenie nr 127/2011 Wójta Gminy Koszęcin z dnia 2 listopada 2011 r.

⁸ Uchwała Nr 13/III/2014 Rady Gminy Koszęcin z dnia 16 grudnia 2014 r. w sprawie uchwalenia Budżetu Gminy na 2015 r., Uchwała Nr 135/XVII/2015 Rady Gminy w Koszęcinie z dnia 22 grudnia 2015 r. w sprawie uchwalenia Budżetu Gminy na 2016 r., Zarządzenie Nr 2/2017 Wójta Gminy Koszęcin z dnia 2 stycznia 2017 r. w sprawie planu dochodów i wydatków budżetu Gminy Koszęcin na 2017 r.

⁹ Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr 308/XXX/2013 Rady Gminy Koszęcin z dnia 30 stycznia 2013 r. (ze zm.)

użytków ekologicznych zgodnie z przepisami ustawy o ochronie przyrody obowiązują zakazy wymienione w odpowiednich rozporządzeniach, tj.: zakazy wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym albo budową, odbudową, utrzymaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych, uszkodzenia i zanieczyszczenia gleby; dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej, likwidowania, obszarów wodno-błotnych wylewania gnojowicy (z wyjątkiem nawożenia); wydobywania dla celów gospodarczych skał, w tym torfu oraz skamieniałości, w tym występujących zwierząt, niszczenia nor, lęgówisk zwierzęcych oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną rybacką i łowiecką zbioru, niszczenia, uszkodzenia roślin i grzybów,

– w zakresie pomników przyrody wskazano na istniejące na terenie Gminy Koszęcin pomniki przyrody. W stosunku do ww. form ochrony przyrody wprowadzono zakaz niszczenia, uszkodzenia i przekształcania obiektu, zakaz uszkodzenia i zanieczyszczenia gleby oraz zakaz wysypywania, zakopywania i wylewania odpadów lub innych nieczystości, zaśmiecania obiektu i terenu wokół niego.

(dowód: akta kontroli str. 87, 107-110)

W Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Koszęcin z 2013 r.¹⁰ zawarto aktualne informacje dotyczące LFOP. W dziale *Obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów ochrony przyrody i krajobrazu kulturowego* (Dział 2.3 Studium) wyszczególniono – poza jednym wyjątkiem – wszystkie Pomniki przyrody i wszystkie Użytki ekologiczne ze wskazaniem ich lokalizacji i szczegółowych zasad ich ochrony.

W Studium nie ujęto Pomnika przyrody *Liczydło górskie*¹¹ - grupa drzew, ustanowionego uchwałą Nr 370/XXXV/2009 Rady Gminy Koszęcin z dnia 24 kwietnia 2009 r.

(dowód: akta kontroli str. 107-110)

Pracownik odpowiedzialny merytorycznie za prowadzenie spraw związanych z ochroną i kształtowaniem środowiska (w tym prowadzenie rejestrów obiektów przyrody) wyjaśnił: *Niestety nie zapoznałam się z treścią studium na etapie jego opracowania. O rozbieżnościach ze stanem faktycznym dowiedziałam się tak naprawdę w trakcie kontroli NIK.*

(dowód: akta kontroli str. 152)

Na potrzeby przygotowania (2013 rok) i aktualizacji Studium (2016 rok) sporządzono każdorazowo opracowania ekofizjograficzne, charakteryzujące poszczególne elementy przyrodnicze na obszarze objętym studium i ich wzajemne powiązania:

- *Opracowanie Ekofizjograficzne dla Gminy Koszęcin* (Tychy-Gliwice 2011),
- *Opracowanie ekofizjograficzne do Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Koszęcin oraz Planów Zagospodarowania Przestrzennego* (Faza II, Styczeń 2016).

¹⁰ Dokument uchwalony 30 stycznia 2013 r. (Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr 308/XXX/2013 Rady Gminy Koszęcin z dnia 30 stycznia 2013 r.); Studium zostało zaktualizowane Uchwałą Nr 284/XXX/2016 Rady Gminy Koszęcin z dnia 24 listopada 2016 r. Studium zawierało część opisową i graficzną, zgodnie z dyspozycją ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2017r., poz. 1073 ze zm.)

¹¹ *Streptopopus amplexifolius*.

Zapisy dotyczące LFOP zawarte w Studium były spójne z opracowaniami ekofizjograficznymi.

(dowód: akta kontroli str. 205-220)

Gminny Program Ochrony Środowiska¹² został przyjęty w 2003 r. i nie był aktualizowany (szczegółowo opisano w dalszej części wystąpienia, w sekcji „Ustalone nieprawidłowości”).

(dowód: akta kontroli str. 111-123)

W kontrolowanym okresie do Urzędu nie wpływały skargi dotyczące LFOP ani żadne inne sygnały wskazujące na potrzebę podjęcia działań dotyczących tego obszaru.

(dowód: akta kontroli str. 127-129, 130-132, 350)

W Urzędzie nie ustalono standardów działań dla zachowania LFOP.

(dowód: akta kontroli str. 151)

Z danych zawartych w sprawozdaniach SG-01¹³ sporządzonych na dzień 31 grudnia 2015 r. i 2016 r. wynika, że na terenie Gminy Koszęcin znajdowało się 21 pomników przyrody¹⁴ i jeden użytek ekologiczny i jeden zespół przyrodniczo-krajobrazowy. Dane wykazywane w kolejnych sprawozdaniach nie zmieniały się.

(dowód: akta kontroli str. 136-138)

Dane w sprawozdaniach *SG-01 Statystyka Gminy Leśnictwo i ochrona środowiska* za rok 2015 i rok 2016 nie były zgodne z danymi znajdującymi się w rejestrze form ochrony przyrody na terenie województwa prowadzonym przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Katowicach, w którym odnotowano 24 obiekty i obszary objęte lokalnymi formami ochrony przyrody. W sprawozdaniach SG-01 nie wykazano trzech użytków ekologicznych (*Torfowisko w Strzebiniu, Torfowisko Dubiele, Łąka Trzcionka*) ujętych w rejestrze RDOŚ.

Faktyczna liczba LFOP występujących na terenie Gminy Koszęcin, zgodnie ze stanem na 30 czerwca 2017 r. wynosiła 35, z których 11 nie zostało ujętych w sprawozdaniu SG-01¹⁵. Jak wynika z analizy dokumentów ustanawiających LFOP, na terenie Gminy były cztery użytki ekologiczne oraz 31 pomników przyrody (szczegółowo opisano w dalszej części wystąpienia, w sekcji „Ustalone nieprawidłowości”).

Spośród 35 obiektów i obszarów objętych lokalnymi formami ochrony przyrody, 14 zostało ustanowione w latach 1953-1964 przez Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Katowicach¹⁶ (pomniki przyrody), cztery kolejne przez Wojewodę

¹² Gminny Program Ochrony Środowiska zatwierdzony Uchwałą Nr 121/XII/2003 Rady Gminy w Koszęcinie z dnia 9 grudnia 2003 r., dalej zwany „Programem”.

¹³ Statystyka gminy.

¹⁴ W tym 13 drzew pomnikowych, 6 grup drzew i 2 glazy narzutowe.

¹⁵ Pomnik przyrody „liczydło górskie”, ustanowiony uchwałą nr 370/XXXVIII/2009 Rady Gminy w Koszęcinie z dnia 24.04.2009 r. oraz 10 pomników przyrody znajdujących się na terenie parku Zespołu Pieśni i Tańca Śląsk ustanowionych uchwałą ustanowiony Uchwałą Nr 327/XXVII/2002 Rady Gminy w Koszęcinie z dnia 20 czerwca 2002 r. Obiekty te nie figurowały również w rejestrze RDOŚ.

¹⁶ W latach 1953-1956 PWRN w Stalinogrodzie, na podstawie Orzeczenia nr 13/142/53 PWRN w Stalinogrodzie, Orzeczenia nr 13b/25/55 PWRN w Stalinogrodzie, Orzeczenia nr 13b/26/55 PWRN w Stalinogrodzie, Orzeczenia nr 13b/27/55 PWRN w Stalinogrodzie, Orzeczenia nr 13b/34/56 PWRN w Stalinogrodzie, Orzeczenia nr 13b/23/56 PWRN w Stalinogrodzie, Orzeczenia nr 13b/11/57 PWRN w Stalinogrodzie, Orzeczenia nr 13b/14/57 PWRN w Stalinogrodzie, Orzeczenia nr 13b/15/57 PWRN w Stalinogrodzie, Orzeczenia nr 13b/45/57 PWRN w Stalinogrodzie, Orzeczenia nr 13b/45/57 PWRN w Stalinogrodzie, Orzeczenia nr R-OB./36/59 PWRN w Katowicach, Decyzji nr 13 z 12.2.1964 r. PWRN w Katowicach.

Częstochowskiego w 1994 r. (pomniki przyrody)¹⁷, cztery przez Wojewodę Śląskiego w latach 2004-2007 (użytki ekologiczne)¹⁸, 13 pomników przyrody ustanowionych zostało w latach 2002-2009 uchwałami Rady Gminy¹⁹.

Sekretarz Gminy, który sporządził sprawozdanie SG-01 za 2016 rok wyjaśnił: *W tamtym okresie pracownik merytorycznie odpowiedzialny za sporządzenie sprawozdania przebywał na długotrwałym zwolnieniu lekarskim. Podjęłam się przygotowania tego dokumentu, wzorując się na sprawozdaniu z roku poprzedniego, przy uwzględnieniu że od 2015 r. Rada Gminy nie uchwaliła żadnych aktów ustanawiających lokalne formy ochrony przyrody.*

(dowód: akta kontroli str. 147-150, 304-348)

Akty prawne ustanawiające LFOP w trzech przypadkach wskazują jako nadzorującego Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody w Katowicach, w 25 przypadkach – Wójta Gminy Koszęcin, w jednym przypadku²⁰ – oprócz Wójta – Nadleśniczego Nadleśnictwa Koszęcin. W pozostałych przypadkach nie wskazano organu nadzorującego obszar lub obiekt objęty ochroną.

(dowód: akta kontroli str. 147-150, 304-348)

Wójt nie zawierał porozumień z podmiotami zewnętrznymi wskazanymi w aktach prawnych ustanawiających poszczególne formy ochrony przyrody jako nadzorujących te formy ochrony przyrody. Jak oświadczył Wójt, *„Rozważam możliwość zawarcia porozumienia z Wojewódzkim Konserwatorem Przyrody w Katowicach (obecnie Regionalnym Konserwatorem Przyrody) w kwestii zasad sprawowania nadzoru nad trzema z czterech użytków ekologicznych położonych w granicach administracyjnych gminy Koszęcin, tj. nad użytkiem ekologicznym Torfowisko w Strzebiniu, Torfowisko Dubiele i Łąka Trzcionka oraz porozumienia z Nadleśniczym Nadleśnictwa Koszęcin w sprawie nadzoru nad pomnikiem przyrody ustanowionym Uchwałą Nr 370/XXXVIII/2009 Rady Gminy w Koszęcinie z dnia 24 kwietnia 2009 r. – stanowisko Liczydła górskiego. Ponadto podjąłem już czynności zmierzające do zawarcia porozumienia z Zespołem Pieśni i Tańca Śląsk w sprawie przeprowadzenia inwentaryzacji drzewostanu na terenie parkowego zespołu pałacowego”.*

(dowód: akta kontroli str. 157)

Spośród obiektów i obszarów objętych lokalnymi formami, trzy znajdowały się na terenie obszarów chronionych:

- użytek ekologiczny *Żwirowisko w Cieszowej*²¹ (na terenie parku krajobrazowego Park Krajobrazowy Lasy nad Górną Liswartą),

¹⁷ Rozporządzenie Nr 23/94 Wojewody Częstochowskiego z dnia 30 grudnia 1994 r., rozporządzenie Nr 23/94 Wojewody Częstochowskiego z dnia 30 grudnia 1994 r., rozporządzenie Nr 23/94 Wojewody Częstochowskiego z dnia 30 grudnia 1994 r., rozporządzenie Nr 23/94 Wojewody Częstochowskiego z dnia 30 grudnia 1994 r.

¹⁸ Rozporządzenie Nr 43/2004 Wojewody Śląskiego z dnia 16.07.2004 r., rozporządzenie Nr 45/2004 Wojewody Śląskiego z dnia 16.07.2004 r., rozporządzenie Nr 46/2004 Wojewody Śląskiego z dnia 16 lipca 2004 r., rozporządzenie Nr 72/07 Wojewody Śląskiego z dnia 27.11.2007 r.

¹⁹ Uchwała Nr 299/XXV/2002 Rady Gminy w Koszęcinie z dnia 25 kwietnia 2002 r., uchwała Nr 327/XXVI/2002 Rady Gminy w Koszęcinie z dnia 20 czerwca 2002 r., uchwała Nr 327/XXVI/2002 Rady Gminy w Koszęcinie z dnia 20 czerwca 2002 r., uchwała Nr 327/XXVI/2002 Rady Gminy w Koszęcinie z dnia 20 czerwca 2002 r., uchwała Nr 327/XXVI/2002 Rady Gminy w Koszęcinie z dnia 20 czerwca 2002 r., uchwała Nr 327/XXVI/2002 Rady Gminy w Koszęcinie z dnia 20 czerwca 2002 r., uchwała Nr 327/XXVI/2002 Rady Gminy w Koszęcinie z dnia 20 czerwca 2002 r., uchwała Nr 327/XXVI/2002 Rady Gminy w Koszęcinie z dnia 20 czerwca 2002 r., uchwała Nr 327/XXVI/2002 Rady Gminy w Koszęcinie z dnia 20 czerwca 2002 r., uchwała Nr 327/XXVI/2002 Rady Gminy w Koszęcinie z dnia 20 czerwca 2002 r., uchwała Nr 327/XXVI/2002 Rady Gminy w Koszęcinie z dnia 20 czerwca 2002 r., uchwała Nr 327/XXVI/2002 Rady Gminy w Koszęcinie z dnia 20 czerwca 2002 r., uchwała Nr 327/XXVI/2002 Rady Gminy w Koszęcinie z dnia 20 czerwca 2002 r., uchwała Nr 73/VII/2003 Rady Gminy w Koszęcinie z dnia 3 czerwca 2003 r.

²⁰ Pomnik przyrody „liczydło górskie”, ustanowiony uchwałą nr 370/XXXVIII/2009 Rady Gminy w Koszęcinie z dnia 24.04.2009 r.

²¹ Lokalizacja: <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/?showExternalObject=991FE8A4C2C042EB937A2F1B E5CD87AB>

- pomnik przyrody: *Dąb szypułkowy (Quercus robur)*²² grupa 11 szt. (na terenie otuliny parku krajobrazowego Park Krajobrazowy Lasy nad Górną Liswartą),
- pomnik przyrody: *Dąb szypułkowy (Quercus robur)* 272 cm, *Sosna pospolita (Pinus sylvestris)* 100 cm grupa 2 szt.²³ (na terenie parku krajobrazowego Park Krajobrazowy Lasy nad Górną Liswartą).

W okresie objętym kontrolą nie podejmowano innych ustaleń dotyczących wymienionych LFOP.

(dowód: akta kontroli str. 147-150)

Spośród LFOP występujących na terenie gminy, jedna znajdowała się na nieruchomości stanowiącej własność prywatną: Pomnik przyrody – drzewo *Lipa drobnolistna (Tilia cordata)*²⁴. Wskazany obiekt znajdował się na nieruchomości oznaczonej numerem ewidencyjnym działki 1313/31, obręb 0003 Koszęcin. Z właścicielem nieruchomości nie zawarto porozumienia. W toku oględzin NIK stwierdzono, że obiekt był oznaczony, zachował żywotność i był w stanie dobrym.

(dowód: akta kontroli str. 185-186)

Strategia Rozwoju Gminy Koszęcin na lata 2016-2025²⁵ nie zawierała zapisów odnoszących się wprost do LFOP. Zawierała natomiast wpis dotyczący zrównoważonego rozwoju, opartego na poszanowaniu środowiska i dążeniu do zachowania równowagi i trwałości przyrody. W Strategii przewidziano realizację przedsięwzięć, które mogły potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko i w związku z tym określono szereg obowiązków do spełnienia na etapie przygotowania inwestycji (uzgodnienia z organami właściwymi do spraw ochrony przyrody).

W Strategii wskazano niektóre występujące w granicach administracyjnych gminy formy ochrony przyrody, tj. rezerwat przyrody *Jeleniak – Mikuliny*, *Park Krajobrazowy Lasy nad Górną Liswartą*, cztery użytki ekologiczne oraz pomniki przyrody, w tym: sześć grup drzew, dwa głązy narzutowe znajdujące się w miejscowości Sadów, a także pojedyncze drzewa, (m.in. cisy i sosny pospolite, lipy drobnolistne i dęby szypułkowe).

(dowód: akta kontroli str. 190-204)

Gminny Program Ochrony Środowiska (szczegółowe informacje na temat Programu znajdują się w pkt 2 niniejszego wystąpienia pokontrolnego) zawierał co prawda zapisy na temat ochrony przyrody (cele i działania), jednak informacje na temat występowania LFOP nie były zgodne ze stanem faktycznym. W Programie w ogóle nie ujęto użytków ekologicznych ustanowionych na terenie Gminy i pominięto cztery pomniki przyrody²⁶.

(dowód: akta kontroli str. 115-123)

Pracownik odpowiedzialny merytorycznie za prowadzenie spraw związanych z ochroną i kształtowaniem środowiska (w tym prowadzenie rejestrów obiektów przyrody) wyjaśnił: *Program niestety nie został zaktualizowany. Dostrzegam tę potrzebę dzisiaj, choć przyznaję że nie zgłaszałam tego problemu wcześniej Sekretarzowi Gminy ze względu na natłok bieżących obowiązków.*

(dowód: akta kontroli str. 152)

²² Lokalizacja: <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/?showExternalObject=991FE8A4C2C042EB937A2F1BE5CD87AB>

²³ Lokalizacja: <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/?showExternalObject=991FE8A4C2C042EB937A2F1BE5CD87AB>

²⁴ Orzeczenie nr 13b/27/55 PWRN w Stalinogrodzie o uznaniu za pomnik przyrody.

²⁵ Uchwała Nr 146/XVII/2015 Rady Gminy Koszęcin z dnia 22 grudnia 2015 w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Gminy Koszęcin na lata 2016-2025

²⁶ Dąb szypułkowy *Quercus robur* 272cm, *Sosna pospolita (Pinus sylvestris)* 100cm – grupa 2 szt. zrosnięte; Dąb szypułkowy pojedynczy obwód 410 cm; Liczydło górskie – grupa drzew, oraz Dąb szypułkowy – pojedyncze.

Rada Gminy w Koszęcinie uchwaliła 51 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego²⁷, które swym zasięgiem obejmowały około 30 % powierzchni gminy, tj. 26.3405 km².

Szczegółowym badaniem objęto trzy plany o największej powierzchni, obejmujące obszar 11.3332 km², tj. :

- MPZP miejscowości Koszęcin²⁸, obejmujący powierzchnię ok. 5.8967 km²,
 - MPZP miejscowości Wierzbie²⁹, obejmujący powierzchnię ok. 3.4962 km²,
 - MPZP miejscowości Strzebiń³⁰, obejmujący powierzchnię ok. 1.9403 km².
- (dowód: akta kontroli str. 221-283)

W MPZP dla miejscowości Koszęcin ustalono następujące zasady ochrony przyrody i krajobrazu kulturowego:

- zachowanie bioróżnorodności oraz utrzymanie zdolności ekosystemów do odtwarzania zasobów przyrodniczych, poprzez wzbogacanie potencjału ekologicznego istniejących systemów przyrodniczych
- wprowadzenie ochrony terenów leśnych poprzez przebudowę drzewostanów ukierunkowaną na zwiększenie bioróżności gatunkowej oraz poprawę stanu zdrowotnego lasów
- nakaz zachowania istniejących zespołów zieleni łąkowej i śródpolnej
- zachowanie korytarzy ekologicznych – doliny rzeki Leśnicy ochrona ich przed zabudową i zalesieniem w tradycyjnej formie.

Zgodnie z art. 73 ust. 1 pkt 1 POŚ, w Planie (w treści Uchwały) wskazano na występowanie wszystkich (12) LFOP zlokalizowanych w granicach uchwalonego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego pomniki przyrody, tj. drzewa z gatunku: Lipa drobnolistna (*Tilia cordata*), Dąb szypułkowy (*Quercus robur*) Buk zwyczajny (*Fagus sylvatica*) grupa (2 szt.), Lipa drobnolistna, Kasztanowiec, Klon-jawor, 3 Dęby, Jesion wyniosły, Buk zwyczajny, Buk (odmiana purpurowa) oraz Płatan klonolistny.

Stwierdzono jednocześnie, że załącznik graficzny do Planu uwzględnił lokalizację jedynie trzech z 12 pomników przyrody (tylko te znajdujące się na terenie zespołu pałacowo-parkowego *Zespołu Pieśni i Tańca Śląsk*).

(dowód: akta kontroli str. 227-228)

W MPZP miejscowości Wierzbie wskazano na występowanie terenów lub obiektów podlegających ochronie na podstawie przepisów ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. *o ochronie przyrody*³¹, dla których uchwalono:

- zakaz lokalizacji inwestycji mogących zawsze lub potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, dla których istnieje lub może być stwierdzony obowiązek przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, za wyjątkiem niezbędnych dla obsługi obszaru planu sieci i urządzeń infrastruktury technicznej,

²⁷ Dalej zwane „MPZP” lub „planem”.

²⁸ Uchwała Nr 223/XXV/2008 Rady Gminy w Koszęcinie z dnia 17 czerwca 2008 roku w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miejscowości Koszęcin.

²⁹ Uchwała Nr 334/XXXIII/2013 Rada Gminy Koszęcin z dnia 20 maja 2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miejscowości Wierzbie w gminie Koszęcin.

³⁰ Uchwała Nr 169/XX/2008 Rady Gminy w Koszęcinie z dnia 14 lutego 2008 roku w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miejscowości Strzebiń w gminie Koszęcin.

³¹ Dz. U. z 2016 r., poz. 2134 ze zm.

- zakaz wprowadzania nieoczyszczonych wód opadowych i rozpadowych do wód powierzchniowych i do ziemi,
- zakaz składowania i utylizacji odpadów,
- zachowanie bioróżności oraz utrzymanie zdolności ekosystemów do odtwarzania zasobów przyrodniczych, poprzez wzbogacenie potencjału ekologicznego istniejących systemów przyrodniczych,
- nakaz zachowania istniejących zespołów zieleni łąkowej i śródpolnej.

W Planie (zarówno w treści Uchwały jak załączniku graficznym) nie oznaczono występującego na terenie nim objętym pomnika przyrody – drzewa z gatunku *Cis pospolity* (*Taxus baccata*).

(dowód: akta kontroli str. 257)

W MPZP miejscowości Strzebin ustalono następujące zasady ochrony przyrody i krajobrazu kulturowego:

W zakresie ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego:

- zachowanie bioróżności oraz utrzymanie zdolności ekosystemów do odtwarzania zasobów przyrodniczych, poprzez wzbogacanie potencjału ekologicznego istniejących systemów przyrodniczych
- wprowadzenie ochrony terenów leśnych poprzez przebudowę drzewostanów ukierunkowaną na zwiększenie bioróżności gatunkowej oraz poprawę stanu zdrowotnego lasów
- nakaz zachowania istniejących zespołów zieleni łąkowej i śródpolnej

MPZP miejscowości Strzebiń w części opisowej zawierał ponadto odrębne zakazy dla pomnika przyrody *Dąb szypułkowy o obwodzie 500 cm*, znajdującego się w miejscowości Prądy³² (zakaz niszczenia, uszkodzenia i przekształcania obiektu, uszkodzenia i zanieczyszczenia gleby, wysypywania, zakopywania i wylewania odpadów lub innych nieczystości oraz zaśmiecania obiektu i terenu wokół niego).

Stwierdzono, że zasięg części graficznej MPZP Strzebiń nie obejmuje nieruchomości na której znajduje się wymieniony obiekt.

(dowód: akta kontroli str. 272, 284)

Akty ustanawiające lokalne formy ochrony przyrody dla których organem sprawującym nadzór był Wójt Gminy Koszęcin (cztery uchwały rady Gminy Koszęcin) zawierały (za jednym wyjątkiem – dot. Uchwały Nr 279/XXIV/2002) wzmianki na temat zasad ochrony i zakazów z tym związanych spójne z zapisami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego były – za wyjątkiem przypadków wskazanych powyżej – spójne z zapisami Studium i opracowaniami ekofizjograficznymi w pozostałym zakresie dotyczącym LFOP.

(dowód: akta kontroli str. 285-302)

*Ustalone
nieprawidłowości*

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Brak aktualnego gminnego Programu Ochrony Środowiska.

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Koszęcin, wprowadzony został uchwałą Rady Gminy z 9 grudnia 2003 r. Zgodnie z opracowanymi przez Ministerstwo Środowiska w 2002 roku „Wytocznymi sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym” zarząd województwa, powiatu i gminy w celu realizacji polityki ekologicznej państwa, sporządza odpowiednio

³² Wyodrębniona miejscowość-przysiółek wchodząca w skład obrębu geodezyjnego *Strzebiń*

wojewódzkie, powiatowe i gminne programy ochrony środowiska, które następnie są uchwalane przez sejmik województwa, radę powiatu albo radę gminy, a programy te sporządzane są, podobnie jak polityka ekologiczna państwa, co 4 lata.

W momencie uchwalania Programu Ochrony Środowiska dla gminy Koszęcin (w roku 2003) obowiązywała „Polityka ekologiczna państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektyw na lata 2007-2010”, a następnie „Polityka ekologiczna państwa na lata 2009-2012 z perspektywą do roku 2016”. Obecnie obowiązuje³³ Strategia „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko – perspektywa do 2020 r.” W związku z powyższym, Program Ochrony Środowiska dla gminy Koszęcin powinien zostać zaktualizowany, gdyż stosownie do art. 17 ust. 1 POŚ w celu realizacji polityki ochrony środowiska sporządza się m.in. gminne programy ochrony środowiska, uwzględniając cele zawarte w strategiach, programach i dokumentach programowych.

(dowód: akta kontroli str. 111--123)

Zgodnie z art. 18 ust. 2 ustawy POŚ, z wykonania programu ochrony środowiska, Wójt sporządza co 2 lata raporty, które przedstawia się radzie gminy. Wójt nie sporządził dotąd i nie przedstawił Radzie Gminy Koszęcin żadnego sprawozdania o którym mowa w przywołanym przepisie.

(dowód: akta kontroli str. 111, 120, 349)

Wójt Gminy w wyjaśnieniu podał: *„Wójtem Gminy Koszęcin zostałem na skutek przeprowadzenia wyborów uzupełniających, po śmierci poprzedniego Wójta, w kwietniu 2016 r., tj. w połowie obecnie trwającej kadencji. Od tego czasu konsekwentnie porządkuję wszelkie sprawy Gminy. W okresie objętym kontrolą NIK obowiązki związane z ochroną środowiska przypisane były samodzielnemu stanowisku ds. gospodarki odpadami komunalnymi. Przy okazji zmiany struktury organizacyjnej Urzędu z dniem 18 września br., mając świadomość wystąpienia ryzyka niewłaściwego prowadzenia spraw związanych z ochroną środowiska, przywróciłem stanowisko zajmujące się m.in. ochroną środowiska (Stanowisko ds. ochrony środowiska i gospodarki gruntami wchodzące w skład Referatu Gospodarki Gruntami i Ochrony Środowiska). Okazuję się, że słuszność tej decyzji potwierdza kontrola NIK która ujawniła wiele nieprawidłowości w badanej dziedzinie. Jednym z pierwszych zadań wskazanego Referatu będzie opracowanie aktualnego programu ochrony środowiska, ale także uporządkowanie całego obszaru związanego z lokalnymi formami ochrony przyrody (...). W toku kontroli NIK wskazano na konieczność uzupełnienia i wymiany starego i zniszczonego oznakowania na nowe. W związku z tym podjąłem starania zmierzające do uwzględnienia w budżecie Gminy Koszęcin na 2018 r. wydatków związanych z oznakowaniem LFOP, sporządzeniem aktualnego programu ochrony środowiska dla Gminy Koszęcin oraz dokonania inwentaryzacji drzewostanu znajdującego się na terenie parku Zespołu Pieśni i Tańca „Śląsk” celem określenia wartościowych przyrodniczo okazów przyrody”.*

(dowód: akta kontroli str. 124-126)

2. Nierzetelne informacje o liczbie obiektów i obszarów objętych lokalnymi formami ochrony przyrody SG-01 za rok 2015 i rok 2016.

Informacje dotyczące LFOP zawarte w sprawozdaniach SG-01 za rok 2015 i rok 2016 były niezgodne ze stanem faktycznym. W sprawozdaniach wykazywano łącznie 21 obiektów i obszarów objętych lokalnymi formami ochrony przyrody, w tym 20 pomników przyrody oraz jeden użytek ekologiczny. Według posiadanych przez

³³ Przyjęta uchwałą Rady Ministrów nr 58 z 15 kwietnia 2014 r. (M.P. z 2014 r. poz. 469)

Urząd dokumentów źródłowych, na terenie Gminy znajdowało się 31 pomników przyrody oraz cztery użytki ekologiczne. W sprawozdaniach nie wykazano trzech użytków ekologicznych (*Torfowisko w Strzebinu, Torfowisko Dubiele, Łąka Trzcionka*) i 11 pomników przyrody (pomnik przyrody „liczydło górskie” oraz 10 pomników przyrody znajdujących się na terenie parku Zespołu Pieśni i Tańca „Śląsk”).

Sekretarz Gminy, który sporządził sprawozdanie za 2016 rok wyjaśnił: *W tamtym okresie pracownik merytorycznie odpowiedzialny za sporządzenie sprawozdania przebywał na długotrwałym zwolnieniu lekarskim. Podjęłam się przygotowania tego dokumentu, wzorując się na sprawozdaniu z roku poprzedniego, przy uwzględnieniu że od 2015 r. Rada Gminy nie uchwaliła żadnych aktów ustanawiających lokalne formy ochrony przyrody.*

(dowód: akta kontroli str.139-145, 146)

Pracownik odpowiedzialny merytorycznie za prowadzenie spraw związanych z ochroną i kształtowaniem środowiska (w tym prowadzenie rejestrów obiektów przyrody), który sporządził sprawozdanie za 2015 rok wyjaśnił: *Nie sprawdziłam niestety bazy RDOŚ. Powieliłam w tym zakresie sprawozdanie bazując na danych z poprzedniego roku.*

(dowód: akta kontroli str. 151)

3. Nieuwzględnienie obiektów objętych lokalnymi formami ochrony przyrody w MPZP.

W dwóch z trzech skontrolowanych MPZP zapisy dotyczące LFOP były niekompletne. W planie dla miejscowości Koszęcin załącznik graficzny do MPZP uwzględniał lokalizację jedynie trzech z 12 pomników przyrody (tylko te znajdujące się na terenie zespołu pałacowo-parkowego *Zespołu Pieśni i Tańca Śląsk*). Natomiast w planie dla miejscowości Wierzbie (zarówno w treści Uchwały jak załączniku graficznym) nie oznaczono występującego na terenie nim objętym pomnika przyrody – drzewa z gatunku Cis pospolity (*Taxus baccata*).

Pracownik zajmujący w Urzędzie stanowisko ds. działalności gospodarczej i planowania przestrzennego w wyjaśnieniu podał: *„zgodnie z przepisami ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, opracowanie projektów zarówno planów zagospodarowania przestrzennego i studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, powierzone zostaje każdorazowo osobie posiadające kwalifikacje do wykonywania zawodu urbanisty. Osoba ta odpowiedzialna jest za zapewnienie zgodności opracowywanej dokumentacji planistycznej z prawem – w tym konkretnym przypadku z aktami ustanawiającymi lokalne formy ochrony przyrody.(...) obowiązki związane z prowadzeniem spraw dot. planowania przestrzennego przejęłam w połowie 2013 r. Dwa z trzech objętych szczegółową kontrolą NIK planów były uchwalone w 2008 r. bez całkowitego mojego udziału. Plan z 2013 roku został mi przekazany w połowie trwającej procedury. Nie byłam w stanie tak naprawdę zweryfikować poprawności tych dokumentów”.*

(dowód: akta kontroli str. 351-352)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym obszarze.

2. Legalność i skuteczność podejmowanych działań

Opis stanu faktycznego

W okresie objętym kontrolą Rada Gminy Koszęcin podjęła jedną uchwałę o zniesieniu lokalnej formy ochrony przyrody z jednoczesnym ustaleniem nowych

granic wskazanej lokalnej formy ochrony przyrody – uchwała Nr 80/IX/2015 z dnia 23 czerwca 2015 r. w sprawie zniesienia formy ochrony przyrody w postaci użytku ekologicznego na części obszaru Żwirowiska w Cieszowej w gminie Koszęcin oraz ustalenia nowych granic użytku ekologicznego³⁴. Uchwała widnieje w Centralnym Rejestrze Form Ochrony Przyrody³⁵.

Rada Gminy nie podejmowała w tym czasie uchwał o ustanowieniu lokalnej formy ochrony przyrody.

(dowód: akta kontroli str. 285, 297, 347)

Projekt uchwały nr 80/IX/2015 z dnia 23 czerwca 2015 r. w sprawie zniesienia formy ochrony przyrody w postaci użytku ekologicznego na części obszaru Żwirowiska w Cieszowej w gminie Koszęcin oraz ustalenia nowych granic użytku ekologicznego, został uzgodniony z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Katowicach (pismo WPN.625.1.2014.MS.1.z dnia 12 maja 2015 r.). Dokumentacja sprawy była kompletna³⁶ i spełniała wymagania określone przez RDOŚ w tym przedmiocie³⁷.

(dowód: akta kontroli str. 354-362, 363-364)

Przyczyną zniesienia formy ochrony przyrody w postaci użytku ekologicznego na części obszaru Żwirowiska w Cieszowej w gminie Koszęcin była utrata wartości przyrodniczych, ze względu na które ustanowiono tę formę ochrony przyrody³⁸.

Na terenie użytku ekologicznego lub w jego pobliżu nie były prowadzone wcześniej inwestycje, na które Wójt wydał zezwolenie lub ustalił warunki zabudowy. Po zniesieniu formy ochrony na części obszaru Żwirowiska w Cieszowej nie wydano dla wskazanego obszaru decyzji o warunkach zabudowy lub pozwolenia na budowę.

(dowód: akta kontroli str. 165, 284, 365-431, 284)

W trakcie kontroli stwierdzono ponadto, że w Centralnym Rejestrze Form Ochrony Przyrody nie były zarejestrowane dwa obiekty objęte ochroną zlokalizowane na terenie gminy Koszęcin:

- Pomnik przyrody ustanowiony Uchwałą Nr 327/XXVI/2002 Rady Gminy w Koszęcinie z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie uznania pomników przyrody zmienionej Uchwałą Nr 355/XXVII/2002 Rady Gminy w Koszęcinie z dnia 9 lipca 2002 r. w sprawie zmiany uchwały w sprawie uznania za pomnik przyrody –

³⁴ Dziennik Urzędowy Województwa Śląskiego z 2015 r. poz. 3590. Zniesiono formę ochrony przyrody na działkach ewidencyjnych o numerach: 546/156 i 652/258, obręb Cieszowa oraz częściach działek ewidencyjnych o numerach: 620/272 i 622/183, obręb Cieszowa, stanowiących własność Gminy Koszęcin, o ogólnej powierzchni 195 824 m². Jednocześnie w § 2 ww. uchwały ustanowiono nowe granice użytku ekologicznego na działkach ewidencyjnych nr: 370/185, 560/202, 618/229, obręb Cieszowa oraz częściach działek ewidencyjnych: 578/179, 579/180, 584/200, 591/228, 577/160, 599/269, 620/272, 622/183, obręb Cieszowa, o powierzchni łącznej 115 816 m².

³⁵ <http://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/download/pdf/PL.ZIPOP.1393.UE.2407062.50.pdf>

³⁶ Wniosek - pismo Wójta Gminy Koszęcin z dnia 28 kwietnia 2015 r., Nr SK.033.20.2015/A wraz z załącznikami:

³⁷ <http://bip.katowice.rdos.gov.pl/uzgodnienie-projektu-uchwaly-rady-gminy-w-sprawie-ustanowienia-zniesienia-uzytku-ekologicznego>

³⁸ Według pkt 8 na stronie 49 opracowania pt.: *Ekspertyza dotycząca możliwości ograniczenia zasięgu powierzchni użytku ekologicznego Żwirowiska w Cieszowej* – Aktualne granice użytku ekologicznego Żwirowiska w Cieszowej nie korespondują z intencją rozporządzenia nr 72/07 Wojewody Śląskiego z dnia 27 listopada 2007 r. w sprawie jego ustanowienia. W §2 rozporządzenia, zapisano, że: „szczególnym celem ochrony jest zachowanie ze względów przyrodniczych, naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych ekosystemów hydrogenicznnych ze stanowiskami rzadkich i ustępujących gatunków roślin”, podczas gdy ponad połowa użytku ekologicznego (około 17,4 ha, przy całkowitej powierzchni około 28 ha) leży na terenie nieczynnych, zasypanych całkowicie osadników, które ekosystemami hydrogenicznymi nie są, na co wskazują warunki hydrogeologiczne (p. rozdz. 6) oraz aktualna szata roślinna (p. rozdz. 3-4). Na podstawie szczegółowego rozpoznania terenowego użytku ekologicznego wskazano, że zasięg ekosystemów hydrogenicznnych (mokradeł) obejmuje wyłącznie południowo-wschodnią część użytku ekologicznego (przy czym nie są one w całości objęte granicami użytku ekologicznego). Tam też posiadają swoje jedyne w analizowanym obszarze stanowiska dwa gatunki roślin, które można zaliczyć do rzadkich i ustępujących – rosiczka okrągłolistna *Drosera rotundifolia* i pływacz mniejszy *Utricularia minor*”.

grupa drzew: lipa drobnolistna, kasztanowiec, klon-jawor, dąb (3 sztuki), jesion wyniosły, buk zwyczajny, buk (odmiana purpurowa), platan klonolistny³⁹,

- Pomnik przyrody ustanowiony Uchwałą Nr 370/XXXVIII/2009 Rady Gminy w Koszęcinie z dnia 24 kwietnia 2009 r. – stanowisko Liczydła górskiego (łac. *Streptopopos amplexifolius*), pow. 0,02 ha, grupa drzew, nadzór: Nadleśniczy Nadleśnictwa Koszęcin i Wójt Gminy Koszęcin⁴⁰.

(dowód: akta kontroli str. 288, 291)

Zgodnie z art. 113 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody, Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska prowadzi centralny rejestr form ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1-9 ustawy. Natomiast zgodnie z art. 113 ust. 4 tej ustawy, Organ, który utworzył lub ustanowił formę ochrony przyrody, o której mowa w art. 6 ust. 1 pkt 2-4 i 6-9, przesyła Generalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska, w terminie 30 dni od dnia jej utworzenia lub ustanowienia, kopię aktu o utworzeniu lub ustanowieniu danej formy ochrony przyrody oraz informacje, określone w przepisach wydanych na podstawie ust. 1a, a także, w tym samym terminie, dokonuje wpisu tych informacji do centralnego rejestru form ochrony przyrody.

Pracownik odpowiedzialny merytorycznie za prowadzenie spraw związanych z ochroną i kształtowaniem środowiska (w tym prowadzenie rejestrów obiektów przyrody) wyjaśnił: *Po objęciu obowiązków związanych z przedmiotem niniejszej kontroli, nie dokonywałam analizy uchwał podejmowanych w latach ubiegłych i przekazanych do archiwum Urzędu Gminy Koszęcin. Przyjęłam, że dane uwidocznione w rejestrze wojewódzkim i ogólnopolskim są zgodne z rzeczywistym stanem prawnym.*

(dowód: akta kontroli str. 152)

W dniu 13 września 2017 r. dokonano oględzin wybranych przez kontrolera NIK LFOP ustanowionych na nieruchomościach stanowiących własność Gminy, Skarbu Państwa (będących w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasów Państwowych – Nadleśnictwa Koszęcin), Agencji Nieruchomości Rolnych, Parafii pw. Świętego Józefa w Sadowie oraz osoby fizycznej⁴¹. W toku oględzin stwierdzono co następuje:

- Wszystkie zlokalizowane w trakcie oględzin obiekty zachowały swoje walory przyrodnicze. Stan obiektów był dobry (brak widocznych uszkodzeń), a teren

³⁹ Przedmiotowe uchwały podjęte zostały na podstawie nieobowiązującej już ustawy z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity: Dz. U. z 2001 r., Nr 99, poz. 1079 z późn. zm.). Na gruncie obowiązującego wówczas stanu prawnego (art. 13 ust. 1 pkt 6 lit. a) poddanie pod ochronę następowało przez wprowadzanie ochrony w drodze uznania za pomniki przyrody. W ówczesnym stanie prawnym nie obowiązywały przepisy ustanawiające Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody (prowadzony obecnie przez Głównego Dyrektora Ochrony Środowiska). W stanie prawnym obowiązującym w dniu podjęcia uchwał: Nr 327/XXVI/2002 i Nr 355/XXVIII/2002 obowiązki z zakresu prowadzenia rejestru pomników przyrody, stanowisk dokumentacyjnych, użytków ekologicznych oraz zespołów przyrodniczo-krajobrazowych powierzone zostały Staroście wykonującemu zadanie z zakresu administracji rządowej (art. 39 ust. 3). Urząd nie przekazał Staroście Lubliniekiemu informacji o ustanowieniu pomnika przyrody. Stwierdzona nieprawidłowość popełniona została w okresie nieobjętym kontrolą

⁴⁰ Stwierdzona nieprawidłowość popełniona została w okresie nieobjętym kontrolą.

⁴¹ Oględzinom poddano obiekty wskazane w Protokole oględzin z 13 września 2017 r. P/17/049: 3 z 4 występujących na terenie Gminy Użytków ekologicznych: Żwirowiska w Cieszowej, Torfowisko w Strzebinu, Łąka Trzcionka; 18 z 34 Pomników przyrody: Głaz narzutowy Granit Czarny – 2 sztuki, Cis pospolity pojedyncze, Dąb szypułkowy pojedyncze 3 szt. Dąb szypułkowy – grupa 3 drzew, Sosna pospolita pojedyncze 2 szt., Dąb *Quercus robur* pojedynczy, Dąb szypułkowy – grupa 11 szt., Lipa drobnolistna pojedyncze, Pomniki przyrody znajdujące się na terenie zabytkowego zespołu pałacowo-parkowego w Koszęcinie – 11 szt. Oględziny przeprowadzono przy współudziale pracowników Urzędu Gminy Koszęcin, pracownika Nadleśnictwa Koszęcin oraz pracowników Zespołu Pieśni i Tańca „Śląsk” im. Stanisława Hadyny. W toku oględzin sprawdzono oznakowanie i ogólny stan obiektów. W przypadku użytków ekologicznych oględziny ograniczono do wybranego fragmentu obszaru, sprawdzając czy zachowane są walory, dla których forma ochrony przyrody została ustanowiona.

wokół nich – poza jednym wyjątkiem – uporządkowany. W obrębie użytku ekologicznego *Torfowisko w Strzebinu* częściowemu rozpadowi uległo ogrodzenie, a w bezpośrednim sąsiedztwie porzucane były plastikowe odpady (miejsce zostało uprzątnięte przez pracowników Urzędu w toku kontroli NIK).

- Spośród objętych oględzinami 16 LFOP 8 nie zostało oznakowane lub oznakowane w sposób nieodpowiadający przepisom rozporządzenia MŚ ws. tablic⁴² (szczegółowo opisano w sekcji „ustalone nieprawidłowości”).

(dowód: akta kontroli str. 158-189)

W okresie objętym kontrolą nie przeprowadzono wizytacji ani przeglądów LFOP. W Urzędzie nie opracowano planu takich działań. Gmina nie prowadziła żadnych innych działań w sprawie LFOP.

(dowód: akta kontroli str. 153, 158-189)

W okresie objętym kontrolą nie stwierdzono przypadków naruszenia zakazów wprowadzonych w odniesieniu do LFOP. Nie odnotowano konfliktów z właścicielami gruntów, na których były zlokalizowane LFOP. Współpraca z GDOŚ i RDOŚ nie dotyczyła zagadnień związanych z przedmiotem kontroli.

(dowód: akta kontroli str. 127-129, 130-132, 350)

Ustalone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Nierzetelne prowadzenie dokumentacji obiektów objętych lokalnymi formami ochrony przyrody na terenie Gminy.

Uczestniczący w oględzinach pracownicy Urzędu nie potrafili wskazać miejsc występowania dziesięciu pomników przyrody⁴³ ustanowionych Uchwałą Nr 327/XXVII/2002 Rady Gminy w Koszęcinie z dnia 20 czerwca 2002 r., co uniemożliwiało sprawdzenie czy obiekty objęte ochroną na podstawie tej uchwały były należycie oznaczone i utrzymane.

(dowód: akta kontroli str. 158-189)

Pracownik odpowiedzialny merytorycznie za prowadzenie spraw związanych z ochroną i kształtowaniem środowiska (w tym prowadzenie rejestrów obiektów przyrody) wyjaśnił w tej sprawie: *Niestety w akcie ustanawiającym nie wskazano lokalizacji pomników przyrody. Podjęliśmy próbę zlokalizowania tych drzew, jednak bez wsparcia dendrologa było to niemożliwe. Planujemy uporządkować sprawę jeszcze w tym roku.*

(dowód: akta kontroli str. 152)

2. Nieoznakowanie lub niezgodne z obowiązującymi przepisami oznakowanie obiektów objętych lokalnymi formami ochrony przyrody.

⁴² Oznakowane 2 użytki ekologiczne: Użytek ekologiczny *Torfowisko w Strzebinu* i Użytek ekologiczny *Łąka Trzcionka*; Nieoznakowany 1 użytk ekologiczny – *Zwirowiska w Cieszowej*; Oznakowane 6 pomników przyrody wg numeracji w tabeli l.p.: 7 (Dąb szypułkowy *Quercus robur* grupa – 3 szt.), 6 (Sosna pospolita *Pinus sylvestris* pojedyncze), 17 (Dąb szypułkowy *Quercus robur* pojedyncze), 19 (Dąb *Quercus robur* pojedyncze), 1 (Dąb szypułkowy *Quercus robur* grupa – 11 szt.), 13 (Lipa drobnolistna *Tilia cordata* pojedyncze); Nieoznakowane lub oznakowane częściowo 7 pomników przyrody: 16 (Sosna pospolita *Pinus sylvestris* pojedyncze), 11 (Dąb szypułkowy *Quercus robur*), 10 (Głaz narzutowy Granit czarny), 9 (Głaz narzutowy Granit czarny), 8 (Cis pospolity *Taxus baccata* pojedyncze), 14 (Dąb szypułkowy *Quercus robur* pojedyncze Buk zwyczajny *Fagus sylvatica* grupa – 2 szt., uwaga - tabliczką oznakowany został wyłącznie Buk zwyczajny), 20 (Dąb szypułkowy *Quercus robur* pojedyncze).

⁴³ Lipa drobnolistna, kasztanowiec, klon-jawor, dąb, dąb, dąb, jesion wyniosły, buk zwyczajny, buk odmiana purpurowa, płatan klonolistny.

Spośród 16 obiektów objętych lokalnymi formami ochrony przyrody osiem posiadało oznakowanie kompletne i zgodne z obowiązującym wzorem wynikającym z przepisów rozporządzenia MS ws. tablic. Zgodnie z art. 115 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie przyrody, na obrzeżach lub w pobliżu form ochrony przyrody umieszcza się tablice informujące o nazwie form ochrony przyrody oraz o zakazach obowiązujących na obszarach lub w stosunku do tych form. Obowiązek ten należy do organu sprawującego nadzór nad daną formą ochrony przyrody. Spośród pozostałych 8 LFOP, cztery obiekty miały oznakowanie niekompletne lub nieodpowiadające obowiązującemu wzorowi, a cztery nie były oznakowane.

(dowód: akta kontroli str. 155-189)

W sprawie przyczyn niewłaściwego oznakowania obiektów objętych lokalnymi formami ochrony przyrody pracownik odpowiedzialny merytorycznie za prowadzenie spraw związanych z ochroną i kształtowaniem środowiska wyjaśnił: „*Trudno wytłumaczyć przyczynę tego zaniechania. W gminie podjęto działania w celu usunięcia nieprawidłowości*”.

(dowód: akta kontroli str. 152)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym obszarze.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁴⁴, wnosi o:

- 1. Sporządzenie i przedłożenie Radzie Gminy aktualizacji Programu Ochrony Środowiska.**
- 2. Ustalenie faktycznej lokalizacji wszystkich obiektów i obszarów objętych lokalnymi formami ochrony przyrody na terenie Gminy.**
- 3. Skorygowanie błędnych danych dotyczących liczby LFOP zawartych w sprawozdaniach SG-01.**
- 4. Oznakowanie obiektów i obszarów objętych lokalnymi formami ochrony przyrody na terenie Gminy w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami.**
- 5. Uwzględnienie obiektów objętych lokalnymi formami ochrony przyrody w MPZP.**

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach: jeden dla Wójty Gminy Koszęcin, drugi - do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Katowicach.

⁴⁴ Dz.U. 2017 poz. 524

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Katowice, dnia 20 października 2017 r.

**Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Katowicach**